

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра лісового та садово-паркового господарства

Проректор з науково-педагогічної і
навчально-виробничої роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. *С.В.Г.*

Протокол № 1 від «18» вересня 2019 р.

№318092019

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

ЛІСОЗАПОВІДНА СПРАВА

підготовки магістра

спеціальності: 205 Лісове господарство
освітньо-професійної програми «Лісове господарство»

спеціальності: 206 Садово-паркове господарство
освітньо-професійної програми: «Садово-паркове
господарство»

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Лісозаповідна справа» для студентів галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальностей 205 Лісове господарство освітньо-професійної програми «Лісове господарство» та 206 Садово-паркове господарство освітньо-професійної програми «Садово-паркове господарство».

Розробник: Гетьманчук А.І., доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства, кандидат сільськогосподарських наук.

Рецензент: Степанюк Я.В., доцент кафедри зоології, кандидат біологічних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства протокол № 1 від 02. 09. 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (доц. Кичилюк О. В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією медико-біологічного факультету протокол № 1 від 11. 09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (доц. Дмитроца О.Р.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	20 Аграрні науки та продовольство	Нормативна
		Рік навчання 6
		Семестр 11-ий
Кількість годин/кредитів 120/4	205 Лісове господарство «Лісове господарство»	Лекції 24 год.
		Практичні (семінарські) 12 год.
		Лабораторні ____ год.
		Індивідуальні _____ год.
	206 Садово-паркове господарство «Садово-паркове господарство»	Самостійна робота 76 год.
		Консультації 8 год.
ІНДЗ: є	Магістр	Форми контролю: екзамен

Таблиця 1а

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання		Нормативна
		Рік навчання 7
		Семестр 13-ий
Кількість годин/кредитів 120/4	20 Аграрні науки та продовольство	Лекції 12 год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
		Лабораторні ____ год.
		Індивідуальні _____ год.
	205 Лісове господарство «Лісове господарство»	Самостійна робота 84 год.
		Консультації 14 год.
ІНДЗ: є	Магістр	Форми контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Лісозаповідна справа» є розкрити цілісну систему знань із заповідної справи, висвітлити теоретичні основи та практичні уміння і навички, необхідні для організації, функціонування і охорони природно-заповідних об'єктів різних категорій заповідності в Україні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Лісозаповідна справа» є надання студентам базових знань про теорію і практику формування та функціонування заповідників й інших об'єктів, територій та акваторій, що підлягають особливій охороні з метою підтримки екологічної рівноваги, збереження ландшафтної та біологічної різноманітності в природному та перетвореному середовищі існування людини.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти повинні будуть знати теоретичні основи заповідної справи як однієї з важливих складових раціонального використання, охорони і відтворення природних ресурсів, збереження біотичного розмаїття; категорії, функції та структуру природно-заповідного фонду України і світу, систему управління; екологічні, юридичні та економічні засади функціонування заповідних об'єктів; завдання, етапи формування та структуру національної екологічної мережі; методи проведення екологічного моніторингу та ведення Літопису природи; державне законодавство в галузі заповідної справи; основні напрями міжнародної діяльності України з проблем заповідної справи та охорони біотичного розмаїття. Уміти осмислювати та аналізувати причини негативного впливу людини на стан навколишнього природного середовища відповідних територій; обґрунтовувати необхідність створення заповідного об'єкту та його правоохоронну вартість; розв'язувати організаційні, юридичні, економічні та інші питання, пов'язані із створенням заповідного об'єкту; розробляти програми екологічного моніторингу заповідних об'єктів; вести державний кадастр заповідних територій та Літопис природи; здійснювати контроль за дотриманням природо-заповідного законодавства; організовувати природоохоронну просвітницьку та пропагандистську діяльність на базі заповідного об'єкту.

Таким чином, до кінця навчання студенти можуть бути здатними системно мислити для організації комплексного багатоцільового використання лісових ресурсів (деревних, недеревних та нематеріальних), включаючи екосистемні послуги лісових фітоценозів

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природо-заповідної справи

Тема 1. Вступ до дисципліни «Лісозаповідна справа». Мета, завдання, об'єкт і методи заповідної справи.

Система «людина-суспільство-природа», її суть та значення. Сучасний кризовий характер компонентів системи, його причини та наслідки. Концепція стійкого розвитку суспільства та її наукові засади. Вчення акад. В.І. Вернадського про біосферу і ноосферу. Поняття про соціосферу. Проблема збереження біотичного і ландшафтного розмаїття. Заповідання як одна з форм охорони природи. Державна політика України в галузі природо-заповідної справи.

Заповідна справа як спеціальна галузь природоохоронних знань. Предмет та об'єкт заповідної справи. Функції, методи та завдання заповідної справи. Сучасні проблеми природоохоронної діяльності на заповідних територіях. Міжнародний аспект заповідної справи.

Тема 2. Історія заповідної справи в Україні та перспективи її розвитку.

Основні етапи розвитку заповідної справи в Україні від найдавніших часів до сучасності. Заповідна справа в незалежній Україні. Фундатори заповідної справи в Україні. Головні українські природоохоронні школи, Чинні законодавчі та нормативні документи щодо заповідної справи: міжнародного, державного, регіонального і місцевого рівнів.

Тема 3. Природно-заповідний фонд.

Закон України 'Про природно-заповідний фонд України' (1992 р.). Загальна характеристика та структура фонду. Категорії та статус природно-заповідних територій та об'єктів. Засоби збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Державний та громадський контроль за станом фонду.

Тема 4. Класифікації природоохоронних територій.

Поняття про категорії природоохоронних територій. Функціональна класифікація заповідних об'єктів. Міжнародні класифікації природоохоронних територій. Класифікація природно-заповідного фонду України. Удосконалення категоріальної структури.

Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи

Тема 5. Природно-заповідні території та об'єкти України різних категорій заповідності.

Природні заповідники. їх значення завдання та характеристика. Біосферні заповідники як найбільш охоронна еталонна ділянка біосфери. Мета створення, критерії виділення, функції та завдання біосферних заповідників. Біосферні заповідники України. Національні природні парки та їх типи. Управління природно-заповідними територіями вищої категорії заповідності.

Категорії природно-заповідних територій та об'єктів із загальнодержавним (заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, зоологічні парки, дендрологічні парки, парки - пам'ятки садово-паркового призначення) та місцевим (регіональні ландшафтні парки, заповідні урочища) статусом. Функції, завдання та управління територіями та об'єктами різної категорії заповідності.

Тема 6. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Нормативно-правові акти діяльності територій та об'єктів фонду.

Підготовка і подання клопотань, їх розгляд та прийняття рішень про створення заповідних об'єктів. Фонди об'єктів. Державний кадастр фонду.

Нормативно-правові акти регламентації діяльності заповідних територій та об'єктів. Екологічна мережа України. Керівні органи держави в галузі заповідної справи.

Тема 7. Наукова та культурно-просвітницька діяльність заповідних об'єктів.

Загальні питання організації наукових досліджень у заповідних об'єктах (заповідниках). Головні напрями природоохоронних досліджень і природоохоронних дій (екологічний, заповідний, соціально-політичний, еколого-освітній, філософський і психологічний аспекти). Природоохоронна й екологічна освіта на базі територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Закордонний досвід культурно-просвітницької роботи на територіях та об'єктах фонду.

Тема 8. Природно-заповідний фонд світу. Міжнародна діяльність України в галузі заповідної справи.

Сучасні напрямки заповідної справи у світі. Огляд природно-заповідного фонду світу. Державна політика України в контексті світових проблем охорони природи і заповідної справи.

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природо-заповідної справи.					
Тема 1. Вступ до дисципліни «Лісозаповідна справа». Мета, завдання, об'єкт і методи заповідної справи.	13	2	-	1	10
Тема 2. Історія заповідної справи в Україні та перспективи її розвитку.	15	4	2	1	8
Тема 3. Природно-заповідний фонд.	13	2	2	1	8
Тема 4. Класифікації природоохоронних територій.	19	4	2	1	12
Разом за змістовим модулем 1	60	12	6	4	38
Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи					
Тема 5. Природно-заповідні території та об'єкти України різних категорій заповідності.	13	2	-	1	10
Тема 6. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Нормативно-правові акти діяльності територій та об'єктів фонду.	15	4	2	1	8
Тема 7. Наукова та культурно-просвітницька діяльність заповідних об'єктів.	13	2	2	1	8
Тема 8. Природно-заповідний фонд світу. Міжнародна діяльність України в галузі заповідної справи.	19	4	2	1	12
Разом за змістовим модулем 2	60	12	6	4	38
Усього годин	120	24	12	8	76

Таблиця 2а.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природо-заповідної справи.					
Тема 1. Вступ до дисципліни «Лісозаповідна справа». Мета, завдання, об'єкт і методи заповідної справи.	15	2	-	1	12
Тема 2. Історія заповідної справи в Україні та перспективи її розвитку.	13	1	-	2	10
Тема 3. Природно-заповідний фонд.	15	1	2	2	10
Тема 4. Класифікації природоохоронних територій.	17	2	3	2	10
Разом за змістовим модулем 1	60	6	5	7	42
Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи					
Тема 5. Природно-заповідні території та об'єкти України різних категорій заповідності.	16	2	1	1	12
Тема 6. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Нормативно-правові акти діяльності територій та об'єктів фонду.	13	1	-	2	10
Тема 7. Наукова та культурно-просвітницька діяльність заповідних об'єктів.	15	1	2	2	10
Тема 8. Природно-заповідний фонд світу. Міжнародна діяльність України в галузі заповідної справи.	16	2	2	2	10
Разом за змістовим модулем 2	60	6	5	7	42
Усього годин	120	12	10	14	84

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	ТЕМИ
1.	Кримський природний заповідник.
2.	Канівський природний заповідник.
3.	Український степовий заповідник
4.	Луганський природний заповідник.
5.	Поліський природний заповідник.
6.	Природний заповідник «Мис Мартьян».
7.	Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник.
8.	Карадазький природний заповідник.
9.	Природний заповідник «Розточчя».
10.	Природний заповідник «Медобори».
11.	Дніпровсько-Орільський природний заповідник.
12.	Природний заповідник «Горгани».
13.	Козантипський природний заповідник .
14.	Рівненський природний заповідник.
15.	Біосферний заповідник «Асканія-Нова».

16.	Чорноморський біосферний заповідник.
17.	Карпатський біосферний заповідник.
18.	Дунайський біосферний заповідник.
19.	Шацький національний природний парк.
20.	Національний природний парк «Вижницький».
21.	Яворівський національний природний парк.
22.	Національний природний парк «Сколівські Бескиди».
23.	Природно-заповідний фонд Львівщини.
24.	Природно-заповідний фонд Тернопільщини.
25.	Природно-заповідний фонд Закарпаття.
26.	Природно-заповідний фонд Чернівецької області.
27.	Природно-заповідний фонд Волинської області.
28.	Природно-заповідний фонд Рівненської області.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальна робота чи індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) студентів (за вибором) передбачає:

- 1) написання рефератів (підготовку огляду наукової літератури по даній темі);
- 2) складання конспектів лекцій (українською та англійською мовами);
- 3) підготовку ілюстративного матеріалу за темами, які вивчаються (виготовлення таблиць, схем, малюнків, фото, презентацій);
- 4) підготовку матеріалів та доповідей до наукових конференцій.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 б.)		Загальна кількість балів	
Модуль 1						Модуль 2		Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1		МКР 2
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8				
4	4	3	3	4	4	4	4	10	30	30	100

Критерії оцінювання

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – 3-4 бали. Практична робота може бути оцінена на максимальну кількість балів, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань. За кожне індивідуальне завдання студент максимально може отримати 10 балів:

1 бал – завдання виконано поверхнево.

2 бали – фрагментарне виконання лише частини (25 %) завдання.

3 бали – фрагментарне виконання лише частини (55 %) завдання.

4 бали – фрагментарне виконання лише частини (75 %) завдання.

5 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювальний (відтворення відомостей без чіткого усвідомлення їх суті).

6 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювально-алгоритмічний (частина відомостей відтворена без чіткого усвідомлення їх суті, частина відтворена і пояснена).

7 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – евристичний (відтворення відомостей з елементами власних суджень).

8 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – пошуковий.

9 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – евристичний з елементами пошукового.

10 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання. Стиль виконання – творчий.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання тестових завдань та письмових питань відкритого типу, які складаються на основі лекційного курсу, лабораторних робіт і питань, що виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в 1-2 бали. Правильна відповідь на теоретичне питання оцінюється у 5-10 балів. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за модульну контрольну роботу – 30 балів (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – іспит. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає іспит у комбінованій формі. При цьому на іспит виносяться 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання оцінки потрібно набрати певну кількість балів згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андрієнко Т.Л. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації / Т.Л. Андрієнко, В.А. Онищенко, М.Л. Клестов та ін. – К.: Б.В., 2001. – 59 с.
2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи / Ю.М. Грищенко. – Рівне, 2000. – 234 с.
3. Давиденко В.М. Заповідна справа: Навчальний посібник для студентів екологічних, біологічних, природничих, лісівничих, агрономічних, зооінженерних факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації / В.М. Давиденко. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 140 с.
4. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник / С. Ю. Попович. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.
5. Попович С. Ю. Заповідне лісознавство. Навчальний посібник / С. Ю. Попович, О. М. Корінько, П. М. Устименко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 384 с.
6. Попович С. Ю. Заповідне паркознавство. Навчальний посібник / С. Ю. Попович, О. М. Корінько, Ю. О. Клименко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 320 с.

Додаткова:

1. Банников А.Г. Охрана природы / А.Г. Банников, А.К. Рустамов, А.К. Вакулин. – М.: Агропромиздат, 1985. – 287 с.
2. Биологический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1986. – 652 с.
3. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине / В.Е. Борейко. – К.: Наукова думка, 1995. – 182 с.

4. Борейко В.Є. Хто був ініціатором створення Канівського заповідника / В.Є. Борейко // Зелений світ. – 1994. – № 8.
5. Бородин И.П. Охрана памятников природы / И.П. Бородин. – М.: Главохота РФ, 1992. – С. 113-134.
6. Бородин А.М. Красная книга СССР / А.М. Бородин. – М.: Лесная промышленность, 1984. – Т.1 – 392 с.
7. Винокуров А.А. Редкие и исчезающие животные. Птицы: Справочное пособие / А.А. Винокуров. – М.: Высшая школа, 1992. – 207 с.
8. Дидух Я.П. Растительный покров Горного Крыма (структура, динамика, эволюция и охрана) / Я.П. Дидух. – К.: Наук. думка, 1992. – 256 с.
9. Заверуха Б.В. Рослини Червоної книги / Б.В. Заверуха, Ю.С. Шемшученко. – К.: Наук. думка, 1985. – 276 с.
10. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки // Мінекоресурсів. Препринт. – 2000. – 36 с.
11. Закон України „Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 200-2015 роки” від 21 вересня 2000 року.
12. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. // Екологія і закон. Екологічне законодавство України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – Кн.1. – С. 14–51.
13. Закон України про „Природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34.
14. Заповідники Украины и Молдавии / Под ред. В.Е. Соколова, Е.Е. Сыровечковского. – М.: Мысль, 1990. – 365 с.
15. Заповедными тропами зарубежных стран / А.Г. Банников, Б.А. Борисов, Н.Н. Дроздов, А.А. Кищинский, В.Е. Флинт. – М.: Мысль, 1976. – 352 с.
16. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища шк., 1999. – 230 с.
17. Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества / Под общей ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. – К.: Наук. думка, 1987. – 216 с.
18. Міждержавні природно-заповідні території // Під заг. ред. Андрієнко Т.Л. – К., 1998. – 132 с.
19. Небель Б. Наука об окружающей среде / Б. Небель. – М.: Мир, 1933. – Т. 1. – 420 с.; Т. 2. – 320 с.
20. Охрана природы: Справочник / К.П. Митюшкин, М.Е. Бермент, Ю.П. Беличенко. – М.: Агропромиздат, 1987. – 269 с.
21. Охрана важнейших ботанических объектов Украины, Белоруссии, Молдавии. – К.: Наук. думка, 1980. – 317 с.
22. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник // Редкол. В.Б. Лисенко та ін. – К., 1999. – 240 с.
23. Природоохоронні території Української РСР / За ред. В.І. Проценко. – К.: Урожай, 1983. – 153 с.

24. Редкие и исчезающие растения и животные Украины: Справочник. – К.: Наук. думка, 1988. – 283 с.
25. Сосновский И.А. О редких животных мира / И.А. Сосновский. – М.: Просвещение, 1987. – 192 с.
26. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Укр. енциклопедія, 1996. – 604 с.
27. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 905 с.
28. Червона книга України: Тваринний світ. – К.: Укр. енциклопедія, 1994. – 456 с.
29. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Государственный заповедник „Мыс Мартьян” / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Я.П. Дидух, Е.Ф. Молчанов. – К.: Наукова думка, 1985. – 256 с.
30. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дидух Я.П., Стойко С.М. и др. Перспективная сеть заповедных объектов Украины / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Я.П. Дидух, С.М. Стойко и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 256 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ОРІЄНТОВНИХ ЗАДАЧ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Що таке об'єкт і предмет природно-заповідної справи?
2. Які основні завдання природно-заповідної справи?
3. Охарактеризувати сутність терміна "природно-заповідна справа".
4. Охарактеризувати становлення терміна "природно-заповідна справа".
5. Дати визначення понять "природно-заповідна справа" і "природно-заповідний фонд".
6. Охарактеризувати основні етапи історії розвитку природно-заповідної справи від її зародження до радянського періоду.
7. Охарактеризувати основні етапи історії природно-заповідної справи в радянський період її розвитку.
8. Охарактеризувати основні етапи історії розвитку природно-заповідної справи в незалежній Україні.
9. Охарактеризувати основні зв'язки природно-заповідної справи з лісовим господарством.
10. Охарактеризувати основні зв'язки природно-заповідної справи з мисливським господарством.
11. Які об'єкти природи можуть бути віднесені до природно-заповідного фонду?
12. Назвати документи, які складають правове поле природно-заповідного фонду як національного надбання.
13. Назвати наукові об'єкти природно-заповідного фонду України, які занесені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання.
14. Які документи визначають правове поле "червоних переліків" біорізноманіття?
15. Охарактеризувати Червону книгу МСОП.
16. Охарактеризувати Європейський Червоний список.

17. Охарактеризувати Червону книгу України.
18. Охарактеризувати "червоні переліки" біорізноманіття міжнародних конвенцій.
19. Охарактеризувати Зелену книгу України.
20. Що таке обласні "червоні списки"?
21. Що таке кодекс поведінки?
22. Які правила поведінки в природі, яка охороняється?
23. Охарактеризувати стан розвитку науки про заповідання природи до XX століття.
24. Охарактеризувати стан розвитку науки про заповідання природи в XX столітті.
25. Структурувати заповідні об'єкти природного походження.
26. Структурувати заповідні об'єкти природного і штучного походження.
27. Структурувати заповідні об'єкти штучного походження.
28. Які ви знаєте міжнародні категорії природоохоронних територій, у тому числі МСОП?
29. Які категорії спрямовані виключно на збереження біорізноманіття?
30. Охарактеризуйте категорії національного парку і біосферного резервату.
31. Які природні території підлягають особливій охороні?
32. Побудувати класифікаційну схему природно-заповідного фонду України
33. Охарактеризуйте категорію природного заповідника.
34. Охарактеризуйте категорію біосферного заповідника.
35. Охарактеризуйте категорію національного природного парку.
36. Охарактеризуйте категорію регіонального ландшафтного парку.
37. Охарактеризуйте категорію заказника.
38. Охарактеризуйте категорію пам'ятки природи.
39. Охарактеризуйте категорію заповідного урочища.
40. Охарактеризуйте категорію ботанічного саду.
41. Охарактеризуйте категорію дендрологічного парку.
42. Охарактеризуйте категорію зоологічного парку.
43. Охарактеризуйте категорію парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
44. Які категорії природно-заповідного фонду України є автентичними відповідно до міжнародних класифікацій?
45. Які міжнародні категорії є за змістом близькими до українських?
46. Яким чином удосконалити класифікацію природно-заповідного фонду України?
47. Які основні ознаки екологічної кризи рослинного світу?
48. Які основні ознаки екологічної кризи тваринного світу?
49. Які основні ознаки кризи територіальних екологічних систем?
50. Які основні ознаки еколого-соціальної кризи?
51. Які засоби подолання екологічної кризи біорізноманіття?